

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
Meddelat 2018-04-19

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst

10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen

ANMÄLAN M.M.

A har, som hon får uppfattas, yrkat att Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar ska pröva om B ska förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst.

UTREDNINGEN I ANSVARSNÄMNDEN

A har till stöd för sin anmälan anfört bl.a. följande.

"Jag tillträdde den 15 januari i år som biskop Bs adjunkt och efter bara några veckor hamnade jag i en svår situation. En kyrkoherde - - - vägrade genomföra visitationen enligt vår modell och tillskrev mig på ett kränkande sätt, liksom han tidigare systematiskt kränkt och försvårat tillsynen när han har haft kontakt med någon kvinna från stiftskansliets stab. - - - Biskop B har underlåtit att agera i ärendet, trots att han känt till kränkningarna. När jag själv blev utsatt för kyrkoherdens kränkning fick jag veta av biskop B att det inte var så farligt och att jag skulle säga att jag gjort fel som tagit kontakt via mejl. Det blir lätt fel i ett mejl, var biskopens hållning. När jag vägrade göra detta så väljer biskopen i stället att gå och ta en promenad med kyrkoherden i fråga för att tala med honom mellan fyra ögon, utifrån att det är synd om vederbörande kyrkoherde. En kyrkoherde som systematiskt trakasserat kvinnor och som har agerat kränkande mot den nytillträdde kvinnan som är biskopens adjunkt ska alltså få självavård av sin biskop. - - - Att bli bemött på ett kränkande, diskriminerande och så arrogant vis och att någon försvårar mitt arbete utifrån att jag är kvinna är oacceptabelt. Men att sedan inte få stöd av biskopen är en ytterligare kränkning av ett värre slag. Detta eftersom det signalerar att kyrkans ledning accepterar och sanktionerar kränkande beteenden mot kvinnor. Efter händelsen skrev jag till biskopen hur jag upplevt hans agerande och att jag inte då såg hur vårt samarbete skulle kunna fortsätta efter detta. - - - Det gick då endast några timmar till nästa kränkning. Jag fick ett meddelande från biskop B om att jag har slutat som hans adjunkt. Nästa meddelande kom via min företrädare - - -. När jag vänder mig till stiftsdirektorn får jag dock veta att jag inte alls är uppsagd.

Jag anser att biskop B brustit i sitt sätt att bedriva tillsyn, genom att låta systematiska kränkningar få fortgå och genom att han valt att bedriva informella samtal med den kyrkoherde - - - som utfört kränkningarna. Han har därmed valt att inte hantera detta inom ramen för tillsynen. Jag anser också att biskopen försvårat mitt yrkesutövande i ett tillsynsärende och därmed undergrävt sina möjligheter att utöva tillsyn i stiftet."

B har i yttrande anfört följande.

"Som biskop har jag (KO 8 samt 57 kap.) att självständigt och i Domkapitlet utöva tillsyn över hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften. Ett sätt att utöva denna tillsyn är att kalla till enskilt samtal med personen i fråga.

I samtal med några av stiftskansliets medarbetare hade jag tisdagen den 23 januari blivit uppmärksam på kritik mot den aktuella kyrkoherden och avsåg konfrontera honom med detta. Den 25-26 april har jag att visitera kyrkoherdens församling. Ett moment i biskopsvisitationen i X stift utgörs av ett enskilt ämbetssamtal med biskopen – inget självavårdssamtal utan ett samtal inom ramen för biskopens tillsynsuppdrag.

I den uppkomna situationen, där kyrkoherden obstruerade när det gällde att leverera ett program för visitationen, var mitt primära mål därför att tillse att han levererade ett sådant programförslag så att visitationen kan genomföras enligt plan. Jag såg sedan i enlighet med tidigare rutiner – visitationen

som tillfället att konfrontera kyrkoherden med den aktuella kritiken. Mitt samtal med honom dagen efter As och mitt samtal söndagen den 28 januari syftade således till att 1) säkerställa att han insåg allvaret i den aktuella frågan och 2) säkerställa att han inkom med programförslaget. Syftet var inte att trösta utan att påskynda processen med programutkastet.

Mot bakgrund av As reaktion inser jag att jag borde ha tydliggjort för henne hur tillsynsuppdraget utövas fr a i vad avser kopplingen mellan 1) och 2) samt det enskilda ämbetssamtal som regelmässigt är en del av visitationen.

Vidare borde jag tydliggjort att just tillsynsuppdraget i enlighet med avgivna biskopsvigningslöften samt KO 8 kap åvilar biskopen och, i adjunktens fall, i dialog med biskopen där den senare har sista ordet. Jag skulle även ha kunnat inkalla kyrkoherden för samtal tidigare än i samband med den kommande visitationen (sedan A anmält kyrkoherden till Domkapitlet hanteras denna fråga nu på annat sätt i enlighet med Domkapitlets rutiner). Jag beklagar om detta inneburit en kränkning av A. Det har absolut inte varit min avsikt.

När det gäller frågan om epostkorrespondensens begränsningar är jag av den bestämda uppfattningen att sådan korrespondens saknar det personliga mötets möjligheter till ömsesidig dialog, varför det i vissa lägen snarare underblåser än löser konflikter. Ett telefonsamtal eller ännu hellre ett samtal öga mot öga är oftast långt bättre.

Mot bakgrund av As reaktion inser jag att jag tydligare borde klargjort denna min tveksamhet mot fortsatt epostkorrespondens i ett läge av förhöjd konfliktnivå, att jag generellt sett förordar dialogen som konfliktlösningsmetod i övertygelse om de flesta människors grundläggande goda vilja. Jag beklagar om detta inneburit en kränkning av A.

Som biskop är jag inte arbetsgivare. Jag varken anställer eller avskedar personal. Min signal till A, via min avgående adjunkt - - -, handlade endast om att snabbt återta kontrollen över min egen kalender. Någon reflexion över hennes anställningsförhållanden förekom inte (det är, som sagt, inte min fråga). Att jag plötsligt den 29 januari stod utan adjunkt var dock uppenbart. - - -

Biskopens adjunkt detaljplanerar biskopens åtaganden och med en biskopsvisitation och två kyrkoherdeinstallationer framför min några dagar senare och en lika fulltecknad kalender framöver såg jag det som livsnödvändigt att skyndsamt säkerställa att jag hade tillräcklig information för att kunna utföra mitt arbete.

Mot bakgrund av As reaktion inser jag att jag borde ha kontaktat hennes arbetsgivare, stiftsdirektorn, för att via honom hämtat hem erforderlig information. Ytterligare ett alternativ vore att själv kontakta eller uppdra åt min avgående adjunkt att kontakta samtliga framtida åtaganden i församlingar där adjunkten stått för planeringen. Jag beklagar om detta inneburit en kränkning av A.

A är en pastoralt skicklig och god präst som jag vid två tillfällen - - - gärna sett som min närmaste medarbetare. - - - Det vore mig helt främmande att medvetet agera på ett kränkande sätt visavi henne. När hon nu ändå beskriver mitt agerande som kränkande på ett sätt som försvårat hennes yrkesutövande är jag den förste att djupt beklaga detta."

Svenska kyrkans ansvarsnämnd (Robert Schött, Carin Åblad Lundström, Karl Gustav Sjögren och Elisabeth Engberg) anförde i beslut den 19 april 2018 följande.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd är ett särskilt organ tillsatt av Kyrkomötet. Ansvarsnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen ska Ansvarsnämnden pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

I egenskap av tillsynsorgan får Ansvarsnämnden med tillämpning av 57 kap. 3 § kyrkoordningen även utan anmälan ta upp frågor om hur biskoparna utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Ansvarsnämnden ska med tillämpning av 30 kap. 4 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom egen

ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Ansvarsnämnden får med tillämpning av 30 kap. 5 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om biskopen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon fått veta under bikt eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Som framgår av ovanstående har Ansvarsnämnden till uppgift att utöva tillsyn över biskoparna genom att pröva frågor om biskoparnas behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Tyngdpunkten i tillsynen ligger alltså på frågor som är kopplade till biskoparnas lära och ämbetsutövning (se CsSkr 1999:3 s. 2-162). Nämnden har i beslut 2/2007 uttalat följande. "Vilken typ av agerande som skulle kunna föranleda ett ingripande direkt från nämndens sida låter sig inte avgöras på förhand utan blir en fråga om bedömning av den konkreta situationen. Det kan emellertid aldrig bli fråga om, vare sig vid prövning efter anmälan eller utan sådan, en allmän granskning av en biskops ämbetsförvaltning. Det ankommer inte på nämnden att utföra den typen av granskningar. Nämndens prövning avser konkreta förhållanden hänförliga till någon av punkterna i 30 kap. 5 § kyrkoordningen." Det kan tilläggas att Ansvarsnämnden inte har tillsyn i frågor relaterade till arbetsrättsliga förhållanden.

Ansvarsnämnden konstaterar att det är främst på två punkter som A har uttalat kritik, nämligen att B brister i sitt sätt att bedriva tillsyn och att han har försvårat hennes yrkesutövning i ett tillsynsärende gällande en kyrkoherde inom stiftet. De omständigheter som A har anfört skulle närmast kunna hänföras till punkten 4 ovan; att B enligt hennes uppfattning i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Som redogjorts för ovan är det inte en fråga för Ansvarsnämnden att pröva hur en biskop utövar sin tillsyn, givet att tillsynen inte innefattar handlingar som medför att bestämmelserna i 30 kap. 5 § kyrkoordningen skulle bli tillämpliga. Någon sådan omständighet har inte framkommit i ärendet.

När det gäller frågan om B i förhållande till A har agerat på ett sådant sätt att han i avsevärd mån skulle ha skadat det anseende en biskop bör ha gör Ansvarsnämnden följande bedömning. Det synes det i det aktuella tillsynsärendet ha förekommit oklarheter kring ansvarsfördelningen biskop – adjunkt och hur tillsynen konkret skulle bedrivas. B har i sitt yttrande anfört att han borde ha varit tydligare i förhållande till A beträffande ansvarsfördelning och hur biskopens tillsynsuppdrag ser ut. Ansvarsnämnden instämmer i att ett sådant förtydligande hade kunnat förhindra att A i sin roll som biskopens adjunkt känt sig motarbetad. Ansvarsnämnden anser emellertid inte att det har framkommit någon omständighet som skulle vara så graverande att en påföljd enligt 30 kap. 5 § kyrkoordningen skulle kunna bli aktuell.

Sammanfattningsvis finner Ansvarsnämnden, utifrån det perspektiv nämnden har att beakta, inte att det föreligger någon omständighet i ärendet som skulle innebära att B i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha. A anmälan föranleder därför inte någon åtgärd från Ansvarsnämndens sida.

Ärendet skrivs av från vidare handläggning.

Ansvarsnämndens beslut: A anmälan ger inte anledning till åtgärd av Ansvarsnämnden. Ärendet skrivs av.

Sökord: Obehörighet.

Ärendenummer: AN 2018/2

Beslut: 3/2018